

шукову діяльність»), мету — «запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, віднесених до підслідності Державного бюро розслідувань» (згідно п.1.п.1 ст. 7 Закону України «Про Державне бюро розслідувань») (Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 794-УІІІ [Електронний ресурс] // База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/794-19/print1510177503534526>).

Крім того слід зазначити, що на теперішній час у Державного бюро розслідувань відсутні оперативно-технічні можливості здійснення окремих оперативних та оперативно-технічних заходів (як і у Національного антикорупційного бюро України), якими володіють тільки оперативно-технічні підрозділи СБ України.

Означені доводи дають можливість стверджувати, що оперативні підрозділи ДБР не зможуть повноцінно здійснювати свою діяльність без визначення особливостей взаємовідносин та налагодження взаємодії з існуючими оперативними підрозділами інших правоохоронних органів, з урахуванням специфіки їх завдань та особливостей функціонування. При цьому, враховуючи контингент фігурантів, на наш погляд, подібна взаємодія негативно впливатиме на хід та результативність окремих розслідувань, а також діяльності Державного бюро розслідувань в цілому.

Калугін В. Ю.

доцент кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент

ВЕРСІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ КОРУПЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ, ЩО ПІДСЛІДНІ ДЕРЖАВНОМУ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

При розслідуванні корупційних правопорушень, які на підставі ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про Державне бюро розслідувань» відносяться до підслідності Державного бюро розслідувань, проблемам планування розслідування має приділятися значна увага. По-перше, планування визначає ефективність розслідування, його цілеспрямованість, економію сил і засобів. По-друге в ході досудового розслідування зазначеної категорії правопорушень пізнавальна і процесуальна діяльність слідчого

протікає в умовах, коли не в повній мірі можливо встановити причинні зв'язки між діями та наслідками, сліди кримінального правопорушення, які, як правило, знищені або замасковані, відносини між речами і подіями постають нерідко в завуальованому вигляді, а сутність події у більшості випадків є латентною.

У розпорядженні слідчого знаходяться тільки деякі сліди і відомості, аналізуючи які він повинен відновити картину того, що відбулося.

Слід врахувати, що особливості розслідування корупційних злочинів визначаються сутністю гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, які дають змогу виявити та розслідувати кримінальне правопорушення. Передусім такі дії мають встановити обставини, які підлягають встановленню під час їх планування і організації: чи є особа, яка підозрюється у вчиненні корупційного діяння, службовою особою; встановити коло службових прав і обов'язків особи, яка займає відповідну посаду; мета зловживання владою або службовим становищем, у чийх інтересах здійснено це зловживання; чи усвідомлювала службова особа, що перевищує межі своїх повноважень; характер дій або бездіяльності службової особи; час, місце і мету вчинення злочину; спосіб вчинення і приховання злочину; встановити, чи використовувалося службове становище всупереч інтересам служби, але в особистих інтересах; встановити факти заподіяння шкоди діями службової особи; встановити розмір шкоди, заподіяної злочинними діями службової особи (істотна шкода, тяжкі наслідки); встановити обставини, що обтяжують або пом'якшують вину службової особи, або звільняють її від кримінальної відповідальності, або підстави для притягнення до іншого виду відповідальності; відомості про особу підозрюваного; обставини, що сприяли вчиненню службового злочину (Кимлик Н. В. Планування розслідування злочинів пов'язаних із корупцією/ Н. В. Кимлик// Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (право). Вип. 2. 2013. — С. 121.).

Планова організація розслідування дозволяє найбільш ефективно використати усі передбачені законом засоби і методи розкриття і попередження злочинів, допомагає у використанні науково-технічних засобів і методів виявлення, фіксації та дослідження доказів, засобів та методів оперативної боротьби зі злочинцями, допомоги громадськості. За допомогою планування досягається вміле поєднання гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, координація діяльності між різними відомствами та службами (Коновалов Е. Ф. Розыскная деятельность следователя / Коновалов Е. Ф. — М., 1973. — С. 18.).

Слідча версія становить основу планування, визначає напрямок розслідування, є його організуючим началом і ядром планування дій слідчого.

У той же час слід зазначити, що прогностична функція версії полягає в прогнозі розслідування злочинів, які ще не розкриті, а також тих нових форм і способів злочинної діяльності, які будуть здійснюватися в майбутньому. Так, в ході досудового розслідування кримінального правопорушення, окрема версія щодо документа, який фіксує виконання певних дій, викликає припущення про отримання неправомірної вигоди. Це може стосуватися випадків раптового збагачення окремих посадових осіб, які виконують розпорядницькі функції.

Як правило, підставою для формування версій є аналіз вихідного доказового матеріалу.

В ході розслідування корупційних правопорушень слід визначити комплекс окремих слідчих (розшукових) дій, які є найбільш оптимальними щодо пізнавальну роль кожної з них. До таких дій належить насамперед допит підозрюваного, щодо предмету доказування (обставин, які підлягають доказуванню). У ході проведення обшуку загальна версія про подію злочину перетворюється на окрему версію щодо предмету пошуку та місць можливого приховування шуканого об'єкта, або, які не приховуються, але які можуть містити відомості про подію злочину (листування, нотатки, цінності, що є предметом отримання неправомірної вигоди).

Враховуючи латентність даних злочинів, план розслідування повинен бути чітко узгоджений з оперативними підрозділами, оскільки від цього багато в чому залежить проведення значного комплексу спеціальних заходів. У плані обов'язково має бути включено: розшукові та слідчі версії; дані, що підлягають встановленню для їх перевірки; перелік слідчих (розшукових) дій; обставини, що підлягають встановленню оперативним шляхом (Кимлик Н. В. Планування розслідування злочинів пов'язаних із корупцією/ Н. В. Кимлик// Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (право). Вип. 2. 2013. — С. 120.).

Організаційна функція версії має суттєве значення на підготовчому етапі проведення окремих слідчих (розшукових) дій та у визначенні їх системи, координації діяльності слідчих, оперативних, експертних і контрольно-фінансових підрозділів, які виконують завдання слідчого відповідно до своєї компетенції.

Планування та проведення тактичних операцій сприяє ефективності розслідування, Комплекс гласних та негласних слідчих (розшукових) дій дозволяють одержати різнобічну інформацію, важливу для розслідування.

Результативність тактичних операцій визначається їх підготовкою, визначенням часу проведення, прогнозуванням можливих результатів для одержання доказової інформації, запобіганням тактичного ризику або найменшим його проявом.

Незважаючи на різноманіття й певну пластичність (видозмінність) тактичних операцій, як правило, їх коло залишається традиційним стосовно окремих категорій злочинів. Так, щодо отримання неправомірної вигоди традиційними тактичними операціями, які забезпечують успіх розслідування, є: а) затримання «на гарячому»; б) «документ» — передбачає виявлення й вилучення документації, пов'язаної з одержанням такої вигоди; в) «предмет неправомірної вигоди» — передбачає встановлення предмета неправомірної вигоди та його вилучення; г) «група» — передбачає встановлення й затримання групи хабарників у певній установі або підприємстві.

Виходячи із версій, планується послідовність проведення слідчих (розшукових) дій, строки їх проведення, визначаються виконавці. (Шеремет А. П., Криміналістика: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.]/ А. П. Шеремет— [2-ге вид.]. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 418 с.)

В ході планування розслідування правопорушень корупційної спрямованості слід визначити, що першочерговими слідчими (розшуковими) діями є: допит заявника; затримання при даванні (одержанні) неправомірної вигоди; допит підозрюваного; вилучення та огляд документів; обшук; огляд місця події; огляд предмета неправомірної вигоди; пред'явлення для впізнання предмета неправомірної вигоди. (Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. — 4-е вид., перероб. і доп. — Х.: Право, 2008. — 375-376 с)

Таким чином, загальний план слідства повинен доповнюватися планами слідчих (розшукових) дій, які повинні містити його ціль, умови, місця та час проведення, зміст підготовчих заходів, учасники дій, тактичні прийоми та технічні засоби фіксації результатів.